

Portale społecznościowe do wymiany plików a piractwo medialne

Julitta Koćwin

Uniwersytet Wrocławski

Streszczenie: Piractwo medialne własności intelektualnej (chronionej prawami autorskimi) jest obecnie integralną częścią kultury masowej. Cyfryzacja kultury zwiększa rolę Internetu jako środka ułatwiającego dostęp do jej treści. W Sieci funkcjonuje coraz więcej witryn służących do pobierania i udostępniania plików multimedialnych, a nielegalny dostęp do tego rodzaju treści staje się lukratywnym biznesem. Praktyka ta powoduje problemy z opłacalnością produkcji filmowych i muzycznych, wydawania książek, jak również z wynagrodzeniami autorów. Kompleksowa prezentacja wyników badań opisuje charakter piractwa medialnego oraz zasady działania najpopularniejszych portali udostępniania plików, a także analizuje skuteczność środków zapobiegających piractwu. Ostateczne wnioski wskazują na rozmiar zjawiska piractwa i słabe perspektywy powstrzymania tej praktyki, zwłaszcza że obecne przepisy interpretują je w różny sposób.

Słowa kluczowe: hosting plików, piractwo multimedialne, serwisy społecznościowe, sharing, udostępnianie

Wstęp

Piractwo medialne dorobku twórczego (chronionego prawem autorskim) jest nieodłącznym elementem kultury masowej. W czasach, gdy nie istniał jeszcze powszechny dostęp do Internetu, piractwo z powodzeniem prosperowało na pchlich targach, bazarach, na rogach ulic, rozpowszechniane dzięki tzw. marketingowi szeptanemu.

Współczesnym trendem, od przełomu XX i XXI wieku, jest sytuacja, w której wraz z cyfryzacją kultury rośnie znaczenie Internetu ułatwiającego dostęp do jej treści. W Sieci egzystuje wiele portali upowszechniających wszystko, co jest popularne i cieszy się masowym zainteresowaniem. Internet wyewoluował,

rozwinął się, jest nie tylko niczym nieograniczonym źródłem wiedzy czy też otwartym zbiorem treści multimedialnych, lecz także – dzięki powstaniu różnych portali społecznościowych – miejscem zawierania znajomości z innymi użytkownikami. W rozmaitych serwisach społecznościowych internauci wymieniają się ulubioną muzyką, filmami, gramy, książkami, oprogramowaniem komputerowym, grafiką, interesującymi zdjęciami oraz wieloma innymi rzeczami.

Piractwo medialne jest trwałym elementem internetowej egzystencji, o czym świadczy spora popularność portali społecznościowych umożliwiających wymianę i pobieranie plików. W większości przypadków walka z piractwem medialnym nie ma sensu, gdyż w miejsce zamykanych witryn natychmiast pojawiają się nowe, udostępniające te same materiały, dodatkowo walka ta jest czasochłonna i bardzo kosztowna, a mimo to nielegalnych kopii nie ubywa.

Usługi nielicencjonowanego dostępu do treści są znakomicie zorganizowane oraz prowadzone w celu czerpania korzyści finansowych. Piractwo internetowe nie zaistniałoby bez odpowiedniej infrastruktury. Większość serwisów współpracuje z instytucjami, które ułatwiają finansowanie działalności pirackiej, takimi jak banki, systemy elektronicznych płatności, operatorzy komórkowi oraz reklamodawcy. Należy zatem odróżnić piractwo komercyjne, traktujące wymianę plików między internautami jako korzystne źródło dochodu, które na pewno jest działalnością bezprawną, od dzielenia się treściami medialnymi między internautami w ramach portali społecznościowych.

Piractwo medialne jest niezwykle kontrowersyjnym zagadnieniem, gdyż z jednej strony jest społecznie akceptowane, a z drugiej wywołuje potępienie, co wynika ze sprzeczności interesów, tj. wolnego dostępu do własności intelektualnej lub jej ochrony i udostępniania za zgodą autora bądź producenta. W wielu przypadkach osoby piętnujące pobieranie plików z Sieci same często je ściągają. Można zatem przyjąć dwie płaszczyzny analizy tego problemu: piractwo jest zjawiskiem negatywnym albo dzięki piractwu upowszechniana jest kultura, co wydaje się zjawiskiem pozytywnym. Ze względu na zróżnicowane podejście społeczeństwa do podjętej kwestii badań w artykule starano się wyjaśnić następujące kwestie:

1. Czy portale społecznościowe przyczyniają się do propagowania piractwa internetowego?
2. Gdzie jest granica pomiędzy dozwoloną wymianą plików między znajomymi a piractwem? Jak należy definiować pojęcie znajomego w dzisiejszych czasach?
3. Kim jest pirat? Czy każdy internauta ściągający pliki z Sieci jest piratem? Gdzie leży granica między zwykłym czerpaniem korzyści z dóbr kultury a piractwem?
4. Czy walka z piractwem ma sens?

Treść opracowania została podzielona na trzy części. W pierwszej omówiono, na czym polega piractwo medialne, a także rolę serwisów społecznościowych. W drugiej części przeanalizowano najpopularniejsze serwisy do wymiany plików, grupując je w różne kategorie w zależności od formy wymiany plików. W trzeciej zaś zwrócono uwagę na to, że mimo krytyki piratów przez poszczególne wytwórnie fonograficzne, kupują oni więcej niż osoby korzystające tylko z legalnych źródeł, a także na to, że walka z tym procederem nie ma sensu, gdyż na miejsce jednego zamkniętego portalu pojawiają się następne. W zakończeniu zwrócono uwagę na skalę tego zjawiska, jak również na brak szans jego powstrzymania, zwłaszcza że w obowiązujących przepisach prawnych istnieje różna interpretacja tej sytuacji¹.

Piractwo medialne i portale społecznościowe

W polskim ustawodawstwie brak jest prawnej definicji piractwa medialnego. W literaturze można zaś znaleźć wiele różnych definicji tego zjawiska. Najczęściej piractwo medialne (w tym komputerowe) jest definiowane jako działalność polegająca na nielegalnym kopiowaniu i posługiwaniu się własnością intelektualną (programami komputerowymi, gramami, filmami, muzyką itp.) bez zgody autora lub producenta i bez uiszczenia odpowiednich opłat. Nie każdy rodzaj piractwa daje jednak takie same korzyści. Programy komputerowe prawo chroni lepiej niż treści multimedialne (muzykę lub film).

W Polsce korzystanie z serwisów internetowych zawierających nielegalne treści video, muzykę czy pirackie oprogramowanie jest powszechne. Według raportu Pricewaterhouse Coopers (PwC) w naszym kraju z serwisów oferujących nielegalne treści video korzysta 7,5 mln internautów. Od 29% do 49% z nich zapłaciło przynajmniej raz za dostęp do nielegalnych treści multimedialnych w takich serwisach². Skala piractwa programów komputerowych jest porównywalna.

Po raz pierwszy, w obecnym ujęciu, termin *serwisy społecznościowe* zaistniał w Stanach Zjednoczonych w latach 50. ubiegłego wieku. Autor terminu, prof. John Barns, zdefiniował „serwisy społecznościowe jako grupę około 100–150 osób połączonych wspólnym zadaniem, pracą czy hobby”³. Nikt nie przewidywał wówczas, że dzisiejsze popularne serwisy pozyskają miliony użytkowników.

1 W artykule wykorzystano dane z prowadzonych przez autorkę badań.

2 Analiza wpływu zjawiska piractwa treści wideo na gospodarkę w Polsce, 2014, s. 1, 32, www.pwc.pl/pl/publikacje/piractwo/analiza_wplywu_zjawiska_piractwa_tresci_wideo_na_gospodarke_w_polsce_raport_pwc.pdf, dostęp: 18.12.2016.

3 J. Hetman, *Modele serwisów społecznościowych*, Warszawa 2009, s. 4, www.web.gov.pl/g2/big/2010_02/fe231c-5914c783f94d682ba79379bac8.pdf, dostęp: 11.12.2016.

Pierwsze portale społecznościowe powstały w Stanach Zjednoczonych w połowie lat 90. XX wieku i skierowane były do określonych, mocno powiązanych ze sobą grup społecznych. Dawały użytkownikom możliwość kontrolowania listy znajomych, dodawania nowych osób, wysyłania do nich wiadomości itp. Z czasem powiązania między użytkownikami różnych portali rozwijały się, uczestnicy zaczęli decydować o tworzeniu nowych grup, które łączyły wspólne zainteresowania bądź doświadczenia. Obecnie portale społecznościowe są prawie całkowicie kontrolowane i współtworzone przez użytkowników, tj. grupy osób o podobnych zainteresowaniach, lub przez osoby, które się znają. To oni tworzą ich zawartość, piszą recenzje, komentują wpisy innych. Prostą wymianę informacji między użytkownikami zastąpiły z czasem rozmowy prowadzone na żywo z użyciem komunikatorów. Wymiana plików stała się codziennością⁴.

Celem portali społecznościowych jest umożliwienie kontaktów i zawieranie nowych znajomości między użytkownikami (poprzez czaty, komunikatory, fora, listy dyskusyjne, blogi, prywatne wiadomości itp.), dzielenie się informacjami, zainteresowaniami, podejmowanie wspólnych projektów. Serwisy społecznościowe mogą mieć charakter otwarty, co oznacza, że każdy może w nich założyć konto (tzw. *external social networking* lub *ESN*), albo zamknięty, wówczas aby móc skorzystać z danego serwisu, potrzebne jest zaproszenie od jego użytkownika (tzw. *internal social networking* – *ISN*, np. kiedyś grono.net lub linkedin.com albo serwisy w wersji testowej lub beta). Nowym zjawiskiem jest powstawanie serwisów o charakterze elitarnym, o ograniczonym dostępie.

Portale społecznościowe można podzielić na trzy grupy:

1. dla konkretnych grup społecznych (np. dla pracowników – Goldenline.pl, LinkedIn.com, dla uczniów – Nasza-klasa.pl, dla wszystkich internautów – Facebook.com, Twitter, Google+, Grono.net),
2. nastawione na treści dostarczane przez użytkowników (Fotka.pl, YouTube.pl, Flickr, Wrzuta.pl, Wykop.pl),
3. branżowe i tematyczne (np. dla lekarzy – Konsylium24.pl itp.)⁵.

Zjawisko wymiany informacji na portalach społecznościowych budzi duże zainteresowanie. Serwisy społecznościowe są podobne do modelu sieci komputerowej – tworzą je grupy osób połączonych i zorganizowanych, które jednoczą relacje, takie jak przyjaźń, wymiana informacji, wspólny interes. Dla użytkowników duże znaczenie ma trwały dostęp do profilu oraz rozwój relacji z innymi użytkownikami za pomocą dostępnych narzędzi technicznych.

4 M. Małecka, B. Małecki, *Analiza rozwoju portali społecznościowych w Internecie*, Warszawa 2008, s. 4–5, www.web.gov.pl/gz/big/2009_03/4b73f7a761bf29569a4114ad53b7b8d9.pdf, dostęp: 10.11.2016.

5 A. Leniek, *Serwis społecznościowy lub portal społecznościowy*, 17.12.2007, www.i-slovník.pl/2559,serwis-spolesznosciowy-lub-portal-spolesznosciowy/, dostęp: 9.12.2016.

Serwisy społecznościowe możemy także podzielić ze względu na zawarte na nich informacje:

1. Social Filtering (SF) – strony społecznościowe dające możliwość swobodnej, nieskrępowanej rekomendacji lub rankingu produktów, co odróżnia je od serwisów sprzedażowych, w których dominuje sztywny system oceny produktów i preferencji;
2. Social Libraries (SL) – platformy wymiany informacji o kolekcjach książek, płyt, plików itp.;
3. Social Network Analysis (SNA) – portale funkcjonujące w oparciu o rozległość i jakość relacji, komunikacji i interakcji między ludźmi i grupami, o charakter więzi społecznych w obrębie społeczności, mające znaczenie w kształtowaniu przekonań, zachowań i doświadczeń, rozprzestrzenianiu się wiadomości i wymiany informacji w kręgu osób tej społeczności⁶.

Serwisy społecznościowe skupiają się nie tylko na hobby i rozrywce, lecz także są bardzo popularnym narzędziem do wymiany informacji, które dzisiaj mają duży wpływ na prywatne życie ich użytkowników.

Przedmiotem prezentowanych badań jest drugi typ portali, tj. strony do wymiany plików, ponieważ to one w większości przypadków uczestniczą w procederze nielegalnej wymiany treści, a ich właściciele czerpią ze swojej działalności korzyści.

Należy jednak podkreślić, że zgodnie z art. 23 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych:

bez zezwolenia twórcy wolno nieodpłatnie korzystać z już rozpowszechnionego utworu w zakresie własnego użytku osobistego. Zakres własnego użytku osobistego obejmuje krąg osób pozostających w związku osobistym, w szczególności pokrewieństwa, powinowactwa lub stosunku towarzyskiego⁷.

Oznacza to, że prawo nie zabrania pożyczać lub dzielić się zakupioną książką, płytą czy plikiem wśród grona przyjaciół i znajomych. Powszechnie, w tradycyjnym ujęciu uznaje się, że znajomymi są osoby, które łączą (choć niekoniecznie) wspólne zainteresowania, gust muzyczny, filmowy, pochodzenie, a przede wszystkim chęć spędzania razem czasu, wymienienia się poglądami i opiniami, a także spotkania się. W czasach istnienia portali społecznościowych, na których każdy ma tysiące znajomych, definicja ta jest jednak wieloznaczna. Pojawienie się Internetu i powstanie portali społecznościowych spowodowało, że nie wiadomo, jak definiować to pojęcie w cyberprzestrzeni.

W wielu przypadkach sami prawnicy mają problem ze zdefiniowaniem pojęcia stosunku towarzyskiego w Internecie. Zdaniem niektórych z nich powszech-

6 J. Hetman, dz.cyt., s. 4.

7 Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych, Dz.U. z 1994 r. Nr 24, poz. 83.

nie prowadzona korespondencja na portalach społecznościowych, w której biorą udział wszyscy „znajomi” niezależnie od relacji z nimi (bliskiej lub dalszej), osobistej lub tylko wyłącznie „internetowej”, nie jest stosunkiem towarzyskim. Z drugiej strony, art. 23 wspomnianej już ustawy nie wyklucza indywidualnej korespondencji i wymiany plików ze ściśle określoną osobą lub grupą znajomych w świecie rzeczywistym⁸.

Najbardziej popularne portale do wymiany i dzielenia się plikami

Czasy, w których Internet służył głównie do zdobywania informacji, należą już do przeszłości. Obecnie Sieć wykorzystywana jest w dużym stopniu jako narzędzie pozwalające na przesyłanie dużej ilości danych. Pobieranie kopii filmów, muzyki, gier czy programów komputerowych stanowi istotną część transferu w Sieci. Wymiana plików w Internecie kojarzy się przeważnie z piractwem⁹. Większość portali internetowych oferuje dostęp do pirackich treści i czerpie z nich korzyści, np. pobiera opłaty za ściągane pliki, sprzedaje na nich powierzchnię reklamową, aprobując w ten sposób piractwo. Niezależnie jednak od aspektów prawnych dla zrozumienia istoty piractwa medialnego należy przedstawić najpopularniejsze sposoby dzielenia się plikami przez internautów, z wykorzystaniem różnych typów portali społecznościowych.

Sieć P2P

Sieć Peer to Peer jest najbardziej popularnym sposobem wymiany danych i docierania do poszukiwanych treści. Tworzą ją strony internetowe umożliwiające wyszukiwanie plików w sieci *peer to peer* (P2P), korzystających z protokołu BitTorrent, tj. protokołu wymiany i dystrybucji plików. Nie używa on centralnego serwera, lecz pobiera fragmenty pliku jednocześnie od wielu użytkowników Sieci, wykorzystując magnet link. Celem BitTorrenta jest odciążenie łącz serwerów udostępniającego pliki. Serwisy te nie „hostują” żadnych plików, udostępniają jedynie linki do pewnych zasobów w formie plików torrent, zawierających informacje umożliwiające ściągnięcie konkretnych danych. Pliki te udostępniane są przez liczne serwisy internetowe. Niektóre serwisy wymagają płatnej rejestracji. Do najpopularniejszych programów korzystających z protokołu BitTorrent

8 Zob. M. Fydrych, *Relacja z konferencji „Nowoczesne prawo autorskie” 11–12 marca 2013 r.*, 22.03.2013, www.prawoautorskie.pl/aktualnosci/id48,Relacja-z-konferencji-Nowoczesne-prawo-autorskie-11-12-marca-2013-r.htm?print=1, dostęp: 18.12.2016.

9 Zob. Ł. Michalik, *P2P, P2M, FTP... Najlepsze sposoby wymiany plików w sieci*, www.gadzetomania.pl/13412,p2p-p2m-ftp-najlepsze-sposoby-wymiany-plikow-wsieci, dostęp: 8.12.2016.

zalicza się: Azureus Vuze, uTorrent, BitComet, BitLord, qBittorrent, Deluge, FrostWire, Transmission, BitTorrent i Free Torrent Download.

Specyfiką tego typu sieci jest jednocześnie pobieranie i udostępnianie tego samego pliku, co z punktu widzenia prawa jest przestępstwem, mimo że internauta nie czerpie żadnych korzyści z „rozpowszechnia” pliku. Ten typ usługi oferowały kiedyś popularne portale Napster i Kazaa, które wykorzystywały centralne serwery, w wyniku czego łatwo było je zamknąć. Napster początkowo był tylko platformą do wymiany plików P2P, lecz kiedy użytkownicy zaczęli udostępniać tam pliki muzyczne, stał się najpopularniejszym miejscem darmowego pozyskiwania utworów muzycznych. W 2001 roku portal Napster musiał zapłacić 36 mln dolarów kary za naruszenie praw autorskich, rok później strona została zamknięta. Obecnie portal Napster działa legalnie jako portal muzyczny, przyjąwszy postać płatnego serwisu¹⁰.

Obecnie najbardziej popularną stroną, z której można pobierać pliki torrent, jest The Pirate Bay („Zatoka Piratów”), uruchomiona na początku 2004 roku przez szwedzką organizację Piratbyrå. The Pirate Bay pojawiła się mniej więcej w czasie „upadku” Napstera, oferując wymianę między internautami nie tylko muzyki, lecz także wszelkich plików multimedialnych, tj. filmów, seriali, programów telewizyjnych, gier komputerowych. Próby zamknięcia serwisu za każdym razem przynoszą odwrotne do zamierzonych skutki. Po pierwszej próbie zamknięcia „Zatoki Piratów”, podjętej przez szwedzki rząd, ta wznowiła działalność w ciągu trzech dni, dodatkowo po ataku medialnym na jej działalność przybyło jej jeszcze więcej użytkowników. Kolejne próby likwidacji „Zatoki” spowodowały pojawienie się kilku jej „klonów” oraz powstanie projektu Open Bay, który pozwala prawie każdemu otworzyć własną „Zatokę Piratów”. Przetrwanie „Zatoki” gwarantują częste zmiany lokalizacji serwerów, zmiany domen itd. Od powstania strony jej twórcy podkreślają, że nie ponoszą odpowiedzialności za treści umieszczane i udostępniane w serwisie przez osoby trzecie¹¹. Wśród innych tego typu serwisów należy wymienić: Miniove, IsoHunt, Kickass Torrents i polskie Torrenty.pl oraz Torrenty.org.

Przepisy prawne, które piętnują rozpowszechnianie plików, a jednocześnie traktują liberalnie osoby tylko pobierające pliki, sprawiły, że popularność zdobywają także inne sposoby wymiany plików. Jednym z takich rozwiązań jest P2M (Peer to Mail). Jeszcze nie dawno konta pocztowe posiadały małą pojemność, wystarczającą jedynie do obsługi wiadomości tekstowych. Zmiany w tej dziedzinie po raz pierwszy zainicjował portal Google i jego usługa pocztowa Gmail, oferująca użytkownikom konta o pojemności kilku GB. Pojemność konta pocztowych umożliwiła przechowywanie dużej ilości danych, np. zdjęć,

10 Zob. Ł. Kotkowski, *5 najgłośniejszych upadków serwisów pirackich*, 24.06.2015, www.spidersweb.pl/2015/06/piracktwo-zamkniete-serwisy.html, dostęp: 8.12.2016.

11 Tamże.

mp3 czy podzielonego na części filmu. Aby korzystać z usługi P2M, należy posiadać odpowiednią aplikację oraz dysponować specjalnymi kodami (tzw. *hash-code*), które zawierają informacje o lokalizacji pliku oraz parametry potrzebne do pobierania. Kody można znaleźć na stronach takich portali, jak P2M.net.pl, P2M.com.pl czy P2MForum.info¹². Do popularnych programów służących do wymiany plików przy użyciu darmowych skrzynek pocztowych należą m.in. Durie, FastDow, Letty, MoorHunt, Peer2Mail, Swallow i Ygoow.

Serwisy hostingowe HTTP

Serwisy hostingowe¹³ wykorzystują luki w prawie. Działają na zasadzie umieszczenia przez internautów plików na ich serwerze i udostępniania ich poprzez podanie odpowiednich linków do pliku. Użytkownicy pobierający pliki chronione prawem autorskim korzystają z protokołu HTTP i nie udostępniają podczas pobierania ich zawartości, pozostając w ten sposób w zgodzie z polskim prawem. Serwisy hostingowe stanowią komercyjne przedsięwzięcia, które zarabiają na reklamach oraz płatnych usługach, np. kontaktach premium.

Takie serwisy można podzielić na dwie kategorie: serwisy społecznościowe do wymiany plików między użytkownikami i zawierania znajomości oraz serwisy umożliwiające przechowywanie plików i udostępnianie je innym.

Najpopularniejszym serwisem społecznościowym, na którym można zawierać nowe znajomości, a także za pośrednictwem którego rozpowszechnianych jest w Sieci wiele treści ze złamaniem praw autorskich, jest Chomikuj.pl. W serwisie tym można znaleźć wszystko: książki, muzykę, gry, filmy i seriale, programy komputerowe. Pliki z serwisu można pobierać tylko i wyłącznie za opłatą. Właściciele strony czerpią korzyści finansowe z udostępniania pirackich zasobów, pobierając od użytkowników opłaty za transfer, który ci następnie wykorzystują do ściągania nielegalnych multimediiów. Jednocześnie właściciele przerzucają odpowiedzialność prawną za naruszenie praw autorskich na użytkowników, którzy zamieścili pliki. Współpracują oni także z reklamodawcami¹⁴, instytucjami finansowymi i sieciami komórkowymi, które w ten sposób finansują działalność piracką. Innymi, mniej popularnymi tego typu serwisami społecznościowymi, w których użytkownicy mogą zawierać nowe znajomości i dzielić się plikami – z darmowym dostępem i nieodpłatnym pobieraniem plików (w wielu wypadkach gorszej jakości) – są freedisc.pl i reseton.net.

Do drugiego typu serwisów „hostujących” można zaliczyć np. CatShare.net, FileShark.pl, Rapidu.net, Sharehost.eu, Turbobit.net, RapidShare, Hotfile. W większości

12 Zob. Ł. Michalik, *P2P, P2M, FTP...*, dz. cyt.

13 Udostępniają miejsce na pracującym bez przerwy, podłączonym do Internetu komputerze (tzw. serwerze). Serwer decyduje o tym, czy strona internetowa działa prawidłowo.

14 Na portalu Chomikuj.pl reklamują się m.in. Cyfrowy Polsat, Tymbark, TVP2.

z nich możliwy jest darmowy dostęp do plików, wiąże się on jednak z różnymi ograniczeniami, takimi jak limity prędkości pobierania pliku, oczekiwanie na rozpoczęcie pobierania pliku (0–2700 sek.), w czasie którego wyświetlane są reklamy (przypadkowe kliknięcie w reklamę wyświetlaną na stronie, w nowych kartach lub oknach przeglądarki może spowodować instalację jakiegoś szpiegującego dodatku), brak możliwości wznowienia zerwanego transferu, ograniczona liczba jednoczesnych transferów – najczęściej w danym momencie możemy pobierać tylko jeden plik, przymus czekania kilkadziesiąt minut na możliwość ściągnięcia następnego pliku, narzucona maksymalna liczba pobrań w określonym czasie (najczęściej ograniczenie dotyczy liczby pobrań na dobę), limit liczby użytkowników mających jednoczesny dostęp do darmowego ściągania plików.

Wymienione ograniczenia eliminowane są wraz z zakupem płatnego konta premium za kilkadziesiąt złotych miesięcznie¹⁵, które nie posiada wymienionych niedogodności, a dodatkowo pozwala na używanie różnych menedżerów pobierania, ułatwiających ściąganie dużej liczby plików. Serwisy te umożliwiają przechowywanie plików i udostępnianie je innym. Oferują też narzędzia ułatwiające ściąganie i zarządzanie plikami, a także umożliwiające wznowianie przerwanych pobierania pliku. Serwisy zachęcają do zakupu konta premium poprzez zagwarantowanie pełnej anonimowości (np. Rapidu.net), a także przez „programy partnerskie”, dzięki którym możemy zarabiać m.in. za pliki udostępnione innym osobom. W wielu przypadkach cena, jaką płacą serwisy użytkownikom za ściągnięte od nich pliki, zależy od wielkości pliku – im większy plik, tym większy zarobek (np. Catshare.net, Sharehost.eu).

W tabeli 1 dokonano porównania kont darmowych oraz premium popularnych serwisów hostingowych.

Tabela 1. Porównanie kont darmowych i premium w popularnych serwisach hostujących pliki

Serwis	Catshare	Fileshark	Rapidu	Lunaticfiles	DailyFiles
Rodzaj konta	bez konta darmowe premium	bez konta darmowe premium	bez konta darmowe premium	bez konta darmowe premium	bez konta darmowe premium
Maksymalna liczba jednocześnie ściąganych plików	1 plik/godz. 1 plik/godz. bez ograniczeń	1 1 bez ograniczeń	1 plik/godz. 1 plik/godz. bez ograniczeń	1 1 bez ograniczeń	1 plik/15 min 1 plik/15 min bez limitu
Czas oczekiwania na rozpoczęcie pobierania pliku	60 s 60 s brak	60 s 60 s brak	60 s 60 s brak	30 s 30 s 0 s	120 s 120 s brak

15 Zob. Skąd najlepiej legalnie ściągać duże pliki. Przegląd serwisów, „Komputer Świat”, 25.09.2015, www.komputer-swiat.pl/artykuly/redakcyjne/2015/09/czy-warto-korzystac-z-serwisow-hostujacych-pliki.aspx, dostęp: 4.08.2016.

Serwis	Catshare	Fileshark	Rapidu	Lunaticfiles	DailyFiles
Czas oczekiwania na ściągnięcie kolej- nego pliku po ścią- gnięciu 1 pliku	2 godz.	1 godz. po ścią- gnięciu pliku	1 godz. od pierw- szego pobrania	natychmiast po zakończonym pobranu	15 min od pierw- szego pobrania
	1 godz.	1 godz. po ścią- gnięciu pliku	1 godz. od pierw- szego pobrania	natychmiast po zakończonym pobranu	15 min od pierw- szego pobrania
	brak	brak	brak	brak	brak
Pobieranie równoległe	nie	nie	nie	1	nie
	nie	nie	nie	1	nie
	tak	tak	tak	nielimitowane	tak
Maksymalna szyb- kość transferu	150 kB/s	150 kB/s	150 kB/s	50 kB/s	100 kB/s
	200 kB/s	200 kB/s	200 kB/s	300 kB/s	200 kB/s
	nieograniczona	nieograniczona	nieograniczona	nieograniczona	maksimum
Wyświetlanie reklam	tak	tak	tak	tak	tak
	tak	tak	tak	tak	tak
	nie	nie	nie	nie	nie
Wznawianie pobierania	tak	tak	tak	nie	nie
	tak	tak	tak	nie	nie
	tak	tak	tak	tak	b.d.
Usuwanie plików	-	-	-	30 dni od ostat- niego pobrania	10 dni
	30 dni od ostat- niego pobrania	30 dni od ostat- niego pobrania	30 dni od ostat- niego pobrania	60 dni od ostat- niego pobrania	40 dni
	nigdy	nigdy	nigdy	60 dni od wyga- śnięcia ważności konta, jeśli pliki będą pobierane w tym czasie, ich ważność wydłuża się o kolejne 60 dni	bez limitu
Wyszukiwarka	nie	nie	nie	nie	nie
	nie	nie	nie	nie	nie
	tak	nie	tak	tak	tak
Cena za 30 dni	0 PLN	0 PLN	0 PLN	0 PLN	0 PLN
	0 PLN	0 PLN	0 PLN	0 PLN	0 PLN
	24 PLN	24 PLN	19 PLN	16 PLN	30 PLN
Maksymalny plan zarobków za każde 1000 pobrań (dla kont premium)	100 PLN (32,68 \$)	100 PLN	65 PLN	150 PLN	100 PLN

Źródło: opracowanie własne na podstawie regulaminów serwisów.

Linki do plików można wyszukać za pomocą specjalnych wyszukiwarek, np. MegaDownload bądź SearchRapid, lub na forach internetowych. Najbardziej popularnym forum jest polski serwis Polish Elite Board (PEBx.pl), na którym możemy zamieścić ogłoszenie o poszukiwanym filmie z prośbą o podanie linku, przeczytać lub napisać recenzję, wziąć udział w dyskusji, zawrzeć nowe znajomości.

Możliwość ominięcia ograniczeń na serwisach hostingowych dają również płatne serwisy, jak np. Rapids24, Rapidox.pl czy Rapideo.pl. Przykładowo – płatne konto w Rapideo.pl pozwala pobierać pliki z 44 popularnych serwisów hostujących na prawach użytkownika premium (na Rapids24 z 38). Ściągając pliki za pomocą tego typu serwisów, zużywa się transfer, który wcześniej należy kupić. Pliki można pobierać, dopóki nie wyczerpie się wykupiony transfer lub skończy okres ważności konta premium. Serwisy takie oferują także użytkownikom wyszukiwarkę plików, która znajduje poszukiwany plik w różnych serwisach hostingowych.

Portale sharingowe zachęcają internautów do udostępniania plików, oferując w zamian nieduże wynagrodzenie za ściągnięte z ich profili pliki, oraz gwarantują pełną anonimowość. Zwykle większość użytkowników przed rejestracją nie czyta regulaminów, w których najczęściej możemy znaleźć zapis: „wszelkie dane, w szczególności pliki, są udostępniane przez Użytkowników na ich odpowiedzialność, niebezpieczeństwo i ryzyko”¹⁶. Zgodnie z prawem całą odpowiedzialność za łamanie praw autorskich ponosi osoba udostępniająca plik, a nie serwis, który pobiera opłaty za ściąganie nielegalnych plików, zarabiając na tym procederze dużo więcej niż użytkownik zamieszczający pliki. Tego typu serwisy korzystają z luk w prawie, z tzw. wad legislacyjnych.

Większość klientów takich portali jest przekonana, że korzysta z legalnych źródeł. Strony prezentują się profesjonalnie, dają możliwość zakupu abonamentu i korespondencji z obsługą portalu. Różnica polega jednak na tym, że taki serwis nie płaci „tantiem” za udostępniane treści medialne. Najczęściej zarejestrowany jest za granicą, np. na Karaibach.

Dochody tego typu stron ocenia się na ok. 100 tys. zł miesięcznie. Same wpływy jedynie z reklam wynoszą ok. 700 tys. zł rocznie. Najbardziej popularne witryny są odwiedzane przez internautów kilkadziesiąt milionów razy w ciągu roku i mają zarejestrowanych ok. 1,5–2 mln użytkowników. Jeśli co setny z nich zakupi roczny abonament premium za 180 zł, serwis zarobi ok. 3 mln zł rocznie. Część z tych pieniędzy inkasuje operator komórkowy, który umożliwia zapłatę abonamentu przez SMS. Raporty policji podają, że portale pirackie płacą od 10 do 30 tys. zł za przekazanie kinowej nowości. Cena zależy od tego, jak prędko film otrzyma właściciel pirackiego portalu¹⁷.

16 Zob. Regulamin korzystania z Rapidu.net, <https://rapidu.net/rules/>, dostęp: 12.12.2016.

17 Zob. M. Rabij, *Pirackie serwisy filmowe, czyli linkujący z wiatrem*, „Newsweek Plus” 2013, nr 41, www.newsweek.pl/pirackie-filmy-kinomaniak-tv-newsweek-pl,artykuly,271902,1.html, dostęp: 25.05.2016.

Serwisy filmowe

Serwisy udostępniające video stanowią dla wielu internautów zastępstwo miernej oferty dostępnej w telewizji, a także legalnych serwisów VOD. Właściciele tych portali bardzo często łamią prawo, udostępniając filmy bez zgody twórców i zarabiając duże pieniądze na nieświadomych użytkownikach, którzy płacą za konta premium, by mieć dostęp do treści, o których nielegalności często nawet nie wiedzą.

W popularnych serwisach filmowych (jak Zalukaj.tv, Ekino.tv, Kinoman.tv, litv.pl) można znaleźć bogatą ofertę najciekawszych tytułów filmowych z różnych gatunków, także filmów w wersji trójwymiarowej. Baza filmów stale jest aktualizowana, a wśród nowości znajdują się także hity z ekranów kinowych. Serwisy te posiadają starsze produkcje filmowe, najstarszą jest prawdopodobnie film z 1933 roku pt. *Jego eksceleńcja subiekt* (dostępny na 3dplayer.pl). Na stronach tych portali znajdziemy także seriale oraz gry cieszące się dużą popularnością w Sieci (np. Ekino.tv), koncerty (np. 3dplayer.pl). Pliki video można oglądać za darmo, z dodaną reklamą bądź zakupić konto premium, które gwarantuje dostęp do jakości HD oraz pierwszeństwo w oglądaniu premier. Wiele z takich serwisów tworzy także portale poświęcone gwiazdom Hollywood. Internauci coraz częściej korzystają z takich stron z wielu powodów, m.in. Dlatego, że koszt zakupu płyty DVD czy Blu-ray jest dość spory, bilety do kina są równie drogie, poza tym wygodniej jest oglądać film w domu, niż w kinie, dodatkowo oferta telewizyjna jest dość uboga, z dużą liczbą powtórek. Internet z kolei umożliwia dostęp do ogromnej bazy filmów, w której każdy znajdzie coś dla siebie¹⁸.

Korzystanie z serwisów filmowych wzbudza wiele kontrowersji. Dostęp do filmów jest nielegalny, o czym świadczą zamieszczone na takich stronach informacje, mające zabezpieczyć portal przed pociągnięciem do odpowiedzialności za propagowanie piractwa w Sieci. Regulaminy takich stron informują, że zgromadzone materiały nie są własnością portalu i nie znajdują się na jego serwerach, serwis podaje jedynie odnośniki do stron, które udostępniają te materiały filmowe, i nie sprawdza, czy publikujący miał do tego prawo¹⁹.

Jakość „udostępnianych” filmów online jest często zła; na tego typu stronach dużo jest niebezpiecznego oprogramowania, wirusów czy irytujących reklam. Znaczna większość takich portali informuje o możliwości oglądania filmów za darmo, w praktyce jednak aby obejrzeć film należy się zalogować oraz zapłacić określone kwoty za aktywność konta. Najczęściej aby otrzymać dostęp do treści, trzeba podać numer telefonu komórkowego, a następnie wpisać przesłany kod SMS odblokowujący dostęp do filmu. W rzeczywistości internauci są

18 Zob. *Gdzie oglądać filmy 3D online?*, www.joemonster.org/link/pokaz/53035/5_najlepszych_stron_z_filmami_online_za_darmo, dostęp: 17.12.2016.

19 Zob. ekino.tv, www.ekino.tv/, dostęp: 17.12.2016; zalukaj.com, *Regulamin*, <https://zalukaj.com/regulamin.php>, dostęp: 17.12.2016.

celowo wprowadzani w błąd odnośnie kosztu usługi, a „darmowy” SMS sporo ich kosztuje. W wielu przypadkach nieświadomie wykupują oni bliżej nieokreśloną usługę subskrypcyjną SMS, która będzie ich dużo kosztowała.

Przykładem jest strona Pobieraczek.pl, działająca w latach 2009–2013, oferująca „10 dni pobierania bez opłat” filmów, gier, muzyki itp., dopiero jednak po rejestracji w serwisie i przekazaniu prywatnych danych, przy zapewnieniu użytkowników o pełnej anonimowości. Materiały, które udostępniał serwis, były dodawane przez internautów. Portal ten również nie płacił twórcom należnych opłat za udostępniane materiały. Regulamin serwisu celowo opublikowano małą czcionką i zamieszczono między reklamami, aby był mało czytelny. „Przekręt” polegał na tym, że po 10 dniach od rejestracji serwis wysyłał rachunek na podane przez klienta dane (nawet do osób, które nie pobrały żadnych plików), żądając zapłaty²⁰. Ostatecznie kwestia ta miała swój koniec w sądzie i serwis został zamknięty, lecz tego typu portale nadal działają w Internecie. W trakcie procesu „Pobieraczka” nie wgłębiano się w legalność plików udostępnianych przez portal.

Z danych firmy Gemius wynika, że w styczniu 2014 roku serwis Zalukaj.tv odwiedziło ponad 2,5 mln internautów, Ekino.tv – 1,2 mln, PlayTube.pl – 566 tys., Seans-online.eu – ponad 400 tys. Zlikwidowany w styczniu 2014 roku serwis Kinomaniak.tv miał aż 1,5 mln użytkowników. Na stronach tych portali można znaleźć prawie każdy film, nawet przed premierą kinową. Internauci płacą za udostępniane tam treści (ok. 30 zł miesięcznie przelewem lub SMS-em). W wielu wypadkach nie wiedzą, że korzystają z serwisów pirackich²¹.

Oferta legalnych serwisów VOD (z ang. video na życzenie) jest dość uboga i nie dorównuje piratom. Dodatkowo serwisy zagraniczne często blokują dostęp użytkownikom z innych krajów. Aby móc z nich skorzystać, trzeba zainstalować oprogramowanie zmieniające adres IP. Poważnym problemem jest też brak filmów w wersji z polskim lektorem bądź napisami. Listę legalnych polskich serwisów filmowych znaleźć można na stronach Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji; zawiera ona 37 pozycji (m.in. Vod.pl, Ipla.tv, Kinoplex.pl, Iplex.pl, Cineman.pl, Player.pl, Vod.tvp.pl i Strefavod.pl). Są to głównie portale uruchamiane przez stacje telewizyjne, które oferują możliwość pobrania przez Internet wyemitowanych wcześniej programów. Oferta skierowana jest do osób, które „przegapiły” ulubione programy (TVP, TVN), głównie miłośników polskich produkcji (Onet). Niektóre z legalnych serwisów stawiają z kolei na kino ambitne (Cineman.pl, Kinoplex, Iplex) lub sport (Ipla.tv)²².

20 G. Szaro, *Pobieraczek.pl przed sądem. Pozew 600 osób, które wcześniej... straszono sądem*, 21.08.2014, www.trojmiasto.wyborcza.pl/trojmiasto/1,35612,16505017,Pobieraczek_pl_przed_sadem_Pozew_600_osob_ktore.html?disableRedirects=true, dostęp: 10.8.2016.

21 Zob. P. Górecki, *Jak legalnie oglądać filmy i seriale w internecie?*, 29.09.2014, http://wyborcza.biz/pieniadzeekstra/1,134263,15731860,jak_legalnie_ogladc_filmy_i_seriale_w_internecie_.html, dostęp: 17.12.2016.

22 Tamże.

Narzędzie komunikacji IRC

IRC (Internet Relay Chat) jest narzędziem służącym do rozmów w Internecie w czasie rzeczywistym. Internauci za pomocą odpowiedniego oprogramowania (tzw. klientów IRC) podłączają się do serwerów, które tworzą sieć IRC. W sieci użytkownik identyfikuje się przy użyciu nicka. Przesyłane między użytkownikami sieci IRC wiadomości są dostarczane po kilku sekundach. Dla ułatwienia rozmów w większych grupach stworzono kanały, do których można się przyłączyć, używając polecenia *join* lub właściwej ikonki w kliencie IRC. Sieć funkcjonuje w oparciu o połączone ze sobą serwery, które przesyłają wiadomości do użytkowników. Serwery IRC nadzorują administratorzy, sieć IRC natomiast *irc-operatorzy*. Procedura porozumiewania się użytkowników z serwerami, i serwerów między sobą, nazywa się protokołem IRC. Aby skorzystać z IRC, należy mieć właściwe oprogramowanie, odpowiednio dla używanego systemu operacyjnego, oraz znać adres serwera IRC²³.

Narzędzie IRC może być wykorzystywane także do rozpowszechniania plików, dzięki odpowiednio skonfigurowanym klientom IRC lub botom, które nie różnią się od zwyczajnego użytkownika. Są to automaty, które po wpisaniu właściwej komendy wyświetlają listę dostępnych plików i inicjują połączenie DCC (Direct Client-to-Client), umożliwiające przesłanie plików.

W DCC dopuszczalne są niniejsze typy połączeń:

1. CHAT, polegający na przesyłaniu linii tekstu i umożliwiający rozmowę z wykluczeniem serwera IRC (może być także używany do innych celów),
2. SEND, który polega na ciągłym, strumieniowym przesyłaniu danych, umożliwia przesłanie plików, a także strumieni danych multimedialnych.

Aby móc skorzystać z takiego sposobu pobierania plików, należy przedtem uzyskać informacje, które umożliwią skorzystanie z usług bota. Sieć IRC zapewnia duży stopień poufności, z uwagi na to za jej pomocą rozpowszechniane są nie tylko pliki chronione prawem autorskim, lecz także różne nielegalne treści. Połączenia tego typu obsługuje większość klientów IRC, w przypadku systemu Windows najpopularniejszym programem jest mIRC²⁴.

Protokół sieciowy do przesyłania plików FTP

Protokół sieciowy FTP (File Transfer Protocol), przeznaczony do przesyłania plików, został opracowany w 1971 roku. Mimo że ma lepszą prędkość przesyłania plików niż HTTP, to z powodów praktycznych jest coraz mniej popularny w powszechnym użyciu.

²³ Zob. *Internet Relay Chat*, www.irc.pl, dostęp: 17.12.2016.

²⁴ Ł. Michalik, *P2P, P2M, FTP...*, dz. cyt.

FTP jest to połączenie umożliwiające dwukierunkowe przesyłanie plików: serwer FTP – klient FTP. Serwer FTP może zezwalać na dostęp do jego zasobów bez podawania hasła uwierzytelniającego (dostęp anonimowy). W wielu wypadkach jednak, aby pobrać lub wysłać pliki na serwer, konieczne jest skorzystanie z klienta FTP, a także podanie serwerowi FTP do autoryzacji połączenia nazwy serwera i opcjonalnie hasła uwierzytelniającego. Serwer FTP jest usługą uruchamianą na dowolnym komputerze; jedynym warunkiem jest, aby urządzenie miało adres IP lub adres DNS. Do korzystania z serwera FTP potrzebny jest klient FTP, czyli program umożliwiający połączenie się z serwerami FTP oraz wysyłanie i pobieranie z nich plików. Programy takie mają różne dodatkowe opcje, jak wznawianie przerwanych połączeń, planowanie zadań itp.²⁵

Istnieje wiele takich dedykowanych aplikacji, które pozwalają na transfer plików, w wielu wypadkach jednak wystarczy np. Total Commander. Najprostszy program umożliwiający skorzystanie z serwera FTP dostępny jest także w przeglądarce internetowej. Najlepszymi i darmowymi klientami FTP są m.in. FileZilla, FlashFXP, SmartFTP, BulletProof FTP, CuteFTP Home.

FTP jest niezwykle wygodnym i dobrym rozwiązaniem wymiany plików (najczęściej dużych rozmiarów) między użytkownikami. W wielu wypadkach poczta e-mail nie jest w stanie przesłać dużych plików, może je odrzucić, gdyż część usługodawców dopuszcza tylko wybrane rozszerzenia załączników do wiadomości. W tej technologii hasła i loginy nie są szyfrowane, istnieje więc możliwość ich przechwycenia i nieuprawnionego dostępu. Udostępnianie plików oparte jest na uwierzytelnieniu uprawnień dostępu, aby skorzystać z zasobów, należy znać adres (nazwę) serwera, login i hasło.

Sposoby wymiany plików pomiędzy dwoma komputerami

Poza serwisami i usługami internetowymi istnieją rozwiązania pozwalające na wymianę plików między dwoma podłączonymi do Sieci urządzeniami. Możliwość przesyłania plików umożliwia większość komunikatorów. Można skorzystać także ze specjalnych rozwiązań, takich jak Dropbox, usługi dające dostęp do wszystkich naszych plików z dowolnego miejsca i na dowolnym urządzeniu, a także stwarzającej możliwość ich udostępniania dowolnym osobom²⁶, lub SkyDrive, umożliwiającej przechowywanie danych na serwerach Microsoftu, w tzw. chmurze, a także ich udostępnianie oraz edytowanie²⁷.

²⁵ FTP czyli wysyłanie i udostępnianie plików, s. 1, www.info.um.jaslo.pl/wp-content/uploads/2012/09/FTP.pdf, dostęp: 15.12.2016.

²⁶ Zob. Dropbox, www.dropbox.com/pl/, dostęp: 18.12.2016.

²⁷ Zob. Jak zdalnie zarządzać zawartością SkyDrive, „Komputer Świat”, 28.11.2012, www.komputerswiat.pl/poradniki/

Ciekawe rozwiązania wymiany plików między internautami oferuje serwis Sendoid, pozwalający dzielić się plikami za pomocą jednego kliknięcia. Serwis Sendoid działa na zasadzie P2P, pliki są przesyłane bezpośrednio z komputera osoby, która je udostępnia. Podobna usługa dostępna jest już od dawna dla użytkowników Opery Unite²⁸.

Skuteczność walki z piractwem

Większość konsumentów nie rozróżnia legalnego i nielegalnego dostępu do kultury. Podobnie rządy krajowe mogą mieć dwojake podejście do piractwa: mogą kierować się wyłącznie interesem przemysłu rozrywkowego i lobbystów, i wówczas bezmyślnie powtarzać ich slogany, albo same zlecać badanie skali piractwa i jego wpływu na gospodarkę, w takim przypadku dochodzą do innych wniosków.

W rzeczywistości istnieje rynkowy i pozarynkowy obieg kultury, i oba te zjawiska pozostają ze sobą w ścisłym związku. W wielu sytuacjach obieg pozarynkowy może dynamizować sprzedaż, a najistotniejszym problemem dla twórców jest nie tyle rodzaj obiegu, ile jego brak, nieistnienie wynikające z braku zainteresowania. Zamykanie tego typu serwisów jest nieskuteczne, gdyż w ich miejsce powstają nowe witryny. Dopóki nie będzie sensownej alternatywy w dobrej jakości i dostępności produktów medialnych piracki biznes będzie się dobrze rozwijał.

Sytuację tę potwierdzają badania przeprowadzone w 2011 roku przez Komisję Europejską. Po dokonanych „najściach kontrolnych” na największe pirackie serwisy w Niemczech, Holandii, Hiszpanii i Francji skala problemu tylko się powiększyła. W miejsce jednego zamykanego serwisu streamingowego powstawały średnio 22 nowe; wzrost użytkowników legalnych rozwiązań wyniósł zaledwie 2,5%. O wiele skuteczniejszą metodą walki z piractwem jest zmiana modelu biznesowego, która sprawdza się zarówno w wypadku muzyki, filmów, jak i oprogramowania²⁹.

Co ciekawe, w orzeczeniu sądowym odnoszącym się do zarzutów propagowania piractwa przez jeden z portali społecznościowych Europejski Trybunał Sprawiedliwości (ETS) wydał decyzję nieprzychylną organizacjom „chroniącym” prawa autorskie. Decyzja ta ma też zastosowanie do umów międzynarodowych, takich jak ACTA, PIPA i SOPA. Spór dotyczył holenderskiego portalu społecznościowego Netlog NV, który według organizacji SABAM, zrzeszającej

internet/dyski-internetowe/2012/11/jak-zdalnie-zarzadzac-zawartoscia-skydrive.aspx, dostęp: 18.12.2016.

28 Zob. Ł. Michalik, *Sendoid. Nowy serwis do udostępniania dużych plików*, www.gadzetomania.pl/14379,sendoid-nowy-serwis-do-udostepniania-duzych-plikow-test, dostęp: 18.12.2016.

29 Zob. Ł. Kotkowski, dz. cyt.

i reprezentującej artystów muzycznych „propaguje i zachęca do piractwa komputerowego poprzez umożliwienie swoim użytkownikom korzystania z platformy wymiany plików, która może służyć do wymiany nielegalnych treści”³⁰. Zdaniem ETS nie można żądać od operatorów, właścicieli, administratorów usług internetowych, stron czy dostawców łączy filtrowania pojawiających się tam treści, gdyż wiązałoby się to z olbrzymimi kosztami i koniecznością wdrożenia skomplikowanego procesu logistycznego. Dodatkowo wymuszenie nałożenia na sieć filtrów naruszałoby prywatność, łamało zasady wolności słowa i przepływu informacji.

Przygotowany na zlecenie australijskiego Departamentu Łączności i Sztuki raport za rok 2016, dotyczący nie tylko naruszeń praw autorskich (piractwa), lecz także szerszego zjawiska konsumowania kultury w formie cyfrowej, przedstawia bardzo interesujące wnioski. Wynika z niego, że większość ludzi czasem kupuje legalne treści, a korzysta z treści „pirackiej” wówczas tylko, gdy jest to użyteczne. W raporcie zwraca się uwagę, że w mieszankach konsumowanych treści pojawia się coraz więcej treści legalnych, także opłaconych, co jest zasługą streamingu i takich usług, jak Spotify i Netflix. Potwierdzają to wyniki innych badań, które pokazują, że jeśli ułatwi się ludziom kupno i zaoferuje wygodną usługę, produkt zostanie nabyty. Osobom korzystającym z legalnych treści nie jest obce pozyskiwanie tych treści ze źródeł „darmowych nielegalnych”. Podobnie „pirat” nie jest osobą, której płacenie za kulturę jest obce. Jednakże wzrost zainteresowania usługami płatnymi nie powoduje spadku obrotu pozaprawnego.

Najciekawszym wnioskiem z raportu jest opinia, że osoby, które konsumowały mieszankę legalnych i nielegalnych treści, wydały w ciągu trzech miesięcy więcej pieniędzy, niż osoby, które konsumowały 100% legalnych treści, co oznacza, że ludzie korzystający wyłącznie z treści legalnych są osobami konsumującymi mało treści. Piraci chodzą na koncerty i do kina, i mimo że konsumują nielegalnie 100% treści cyfrowych, czasem wydają pieniądze na kulturę, są więc również dla twórców pewną grupą docelową. Powodem sięgania po treści nielegalne jest na pierwszym miejscu cena, na drugim – wygoda³¹.

Wyniki raportu z Australii pokrywają się z innymi badaniami, m.in. z raportem Centrum Cyfrowego Projekt Polska z 2012 roku³². Podobnie w 2013 roku Wspólne Centrum Badawcze Komisji Europejskiej (JRC) stwierdziło, że wizyty

30 Zob. M. Mrowiec, *Portale społecznościowe a piractwo – ETS C-360/10 Netlog NV vs SABAM*, Wyrok ETS C-360/10, www.prawnikit.com.pl/portale-spoecznościowe-a-piractwo-wyrok-ets-c-36010-netlog-sabam/, dostęp: 8.12.2016.

31 Zob. M. Maj, *Piraci i płacący klienci to dokładnie te same osoby. Niektóre rzędy już to wiedzą*, 22.11.2016, www.di.com.pl/piraci-i-placacy-klienci-to-dokladnie-te-same-osoby-niektore-rzedy-juz-to-wiedza-55958, dostęp: 8.12.2016.

32 Zob. M. Filiciak, J. Hofmókl, A. Tarkowski, *Obiegi kultury. Społeczna cyrkulacja treści. Raport z badań*, Warszawa 2012, https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=i&ved=oahUKewjKr6n597nbAhUtMwKHSq_CnYQFggoMAA&url=http%3A%2F%2Fcreativecommons.pl%2Fwp-content%2Fuploads%2F2012%2F01%2Fraport_obiegi_kultury.pdf&usq=AOvVawioiQJMdqQqWNiQugEwyFFC, dostęp: 11.12.2016.

na pirackich stronach wpływają pozytywnie na korzystanie z legalnych ofert muzyki. W raporcie organizacji American Assembly z 2012 roku stwierdzono z kolei, że „piraci kupują nawet 30% więcej muzyki”. Identyczny wniosek zawierał raport przygotowany dla Ofcom, brytyjskiego regulatora rynku telekomunikacyjnego³³.

Zakończenie

Nieoficjalny obieg własności intelektualnej istniał zawsze. Dopiero postęp technologiczny i Internet stworzyły możliwość wystąpienia tego zjawiska na masową skalę. Pojawiły się nowe „instytucje”, które pośredniczą w wymianie dóbr kultury, tj. różne typy portali służących do wymiany plików między internautami, serwisy społecznościowe, filmowe, hostingowe, sharingowe czy sieci *peer to peer*. Wraz z nimi zmieniło się podejście do gromadzenia i tworzenia kolekcji³⁴.

Aktualnie większość osób czas wolny spędza w Internecie, zawierając znajomości na różnych serwisach społecznościowych, biorąc udział w dyskusjach, czytając blogi i informacje zamieszczane na portalach plotkarskich, strony, na których omawiane i recenzowane są nowości muzyczne i filmowe. Większości z tych nowości nie można jednak obejrzeć w telewizji, kinie, nie można też kupić ich w legalnym obiegu rynkowym; jedynym sposobem zapoznania się z nimi jest „pobranie” ich z Internetu. Pozyskiwanie dzieł twórców w sposób nieformalny jest częstym zjawiskiem z uwagi na to, że oferta rynkowa jest uboga i niesatysfakcjonująca. Podobnie w Internecie brak jest dobrej i interesującej komercyjnej oferty cyfrowej.

Internet umożliwia dostęp do kultury za pośrednictwem ścieżki legalnej i „nielegalnej”, problem polega jednak na tym, że niełatwo je odróżnić. Piractwo komercyjne pozornie nie różni się od autoryzowanych stron do pobierania plików. Internet umożliwia zapoznanie się z dziełem (nie kupuje się „kota w worku”), a jeżeli jest ono wartościowe i spełnia oczekiwania, internauta zazwyczaj je zakupi. Z badań wynika, że znaczna część osób, która pobiera różne materiały z Sieci, kupuje je.

Portale społecznościowe do wymiany plików upowszechniają kulturę, dzięki nim wiele osób może obejrzeć filmy, posłuchać muzyki, przeczytać książki, pozyskać gry itd. W wielu przypadkach osoby te nie miałyby dostępu do tych produktów kultury i nie miałyby szansy zaznajomić się z dorobkiem kulturalnym w takiej skali. Dzięki temu rośnie popularność twórców kultury, o których potem dyskutuje się na różnych blogach czy serwisach społecznościowych

³³ Zob. M. Maj, dz. cyt.

³⁴ M. Filiciak, J. Hofmök, A. Tarkowski, dz. cyt., s. 98–99.

i którzy w ten sposób uzyskują bezpłatną reklamę. Wymiana plików w dobie istnienia portali społecznościowych jest formą życia towarzyskiego.

W artykule podkreślono, że w polskim prawodawstwie brakuje ustawowej definicji piractwa medialnego. W myśl obowiązującej definicji „piratem” jest każda osoba pobierająca z Internetu bez zgody autora jakiegokolwiek treści chronione prawem autorskim. Definicja ta jest zbyt ogólnikowa, gdyż prawo autorskie pozwala na korzystanie z utworu w zakresie własnego użytku osobistego bez konieczności uzyskiwania zgody twórcy i płacenia mu wynagrodzenia. Z piractwem na pewno mamy do czynienia wówczas, gdy ktoś prowadzi działalność polegającą na udostępnianiu pirackich kopii w zamian za opłaty, czerpiąc z tego procederu korzyści finansowe, i jednocześnie nie płaci tantiem autorom – wówczas świadomie narusza prawa autorskie. Nieodpłatna wymiana plików wśród internautów służy bardziej celom zapoznawczym i przyczynia się do upowszechniania kultury oraz wzrostu popularności jej autorów. Za nieporozumienie należy uznać fakt ścigania za naruszanie praw autorskich osób korzystających z sieci P2P, która jest jedną z wielu form wymiany plików. Internauci wymieniający w ten sposób pliki między sobą nie czerpią z tego tytułu żadnych korzyści finansowych, w przeciwieństwie do licznych i popularnych w Sieci serwisów hostingowych (udostępniających miejsce na serwerze – dysku twardym komputera stale podłączonym do Internetu) czy sharingowych (umożliwiających dzielenie się plikami za pomocą np. strony internetowej), inkasujących opłaty za pobierane z ich witryn nielegalnych kopii, dodatkowo wspieranych finansowo przez reklamodawców, a w przypadku serwisów filmowych – narzucających internautom kosztowne usługi subskrypcyjne.

Walka z piractwem nie ma sensu, gdyż w miejsce każdego zamkniętego serwisu, udostępniającego nielegalne pliki multimedialne, pojawiają się następne. Jest to bardzo dochodowy biznes. Dużą przeszkodą w walce z piractwem są rozwiązania technologiczne, a także sprzeciw społeczności internetowej. Otwarty dostęp do dóbr kultury, a zwłaszcza jej cyfryzacja, zawsze będzie sprzyjać piractwu, a zamykanie tego typu serwisów internetowych naraża na krytykę i wiąże się z protestami oburzonych internautów, broniących wolności słowa i liberalnego dostępu do treści. W ten sposób próbuje się odebrać im ich podstawowe prawa. W opinii społecznej blokowanie dostępu do konkretnych treści w Internecie oraz serwerów należących do piratów uważane jest za niedopuszczalną i nieuzasadnioną cenzurę, niosącą ze sobą ryzyko znaczącego ograniczenia treści dostępnych w Sieci. Cenzura Internetu nie tylko wzbudza powszechny sprzeciw (np. protesty przeciw ACTA), lecz także jest zbyt kosztowna i niemożliwa. Podjęty problem badawczy budzi duże kontrowersje społeczne i ekonomiczne, gdyż z jednej strony narusza prawa autorskie, z drugiej zaś gwarantuje użytkownikom szerszy dostęp do kultury.

Bibliografia

- Analiza wpływu zjawiska piractwa treści wideo na gospodarkę w Polsce*, PwC Polska sp. z o.o., 2014, www.pwc.pl/pl/publikacje/piractwo/analiza_wplywu_zjawiska_piractwa_tresci_wideo_na_gospodarke_w_polsce_raport_pwc.pdf, dostęp: 18.12.2016.
- Filiciak M., Hofmokl J., Tarkowski A., *Obiegi kultury. Społeczna cyrkulacja treści. Raport z badań*, Centrum Cyfrowe Projekt Polska, Warszawa 2012, https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=oahUKEwjKr6n597nbAhUtMuwKHSq_CnYQFgggMAA&url=http%3A%2F%2Fcreativecommons.org%2Fwp-content%2Fuploads%2F2012%2F01%2Fraport_obiegi_kultury.pdf&usq=AOvVaw1oiQJMdqQqWN1QugEwyFFC, dostęp: 11.12.2016.
- FTP czyli wysyłanie i udostępnianie plików*, www.info.um.jaslo.pl/wp-content/uploads/2012/09/FTP.pdf, dostęp: 15.12.2016.
- Fydrych M., *Relacja z konferencji „Nowoczesne prawo autorskie” 11–12 marca 2013 r.*, 22.03.2013, www.prawoautorskie.pl/aktualnosci/id48,Relacja-z-konferencji-Nowoczesne-prawo-autorskie-11-12-marca-2013-r.html, dostęp: 18.12.2016.
- Gdzie oglądać filmy 3D online?*, www.joemonster.org/link/pokaz/53035/5_najlepszych_stron_z_filmami_online_za_darmo, dostęp: 17.12.2016.
- Górecki P., *Jak legalnie oglądać filmy i serie w internecie?*, 29.09.2014, http://wyborcza.biz/pieniadzeekstra/1,134263,15731860,jak_legalnie_ogladac_filmy_i_seriale_w_internecie_.html, dostęp: 17.12.2016.
- Hetman J., *Modele serwisów społecznościowych*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2009, www.web.gov.pl/g2/big/2010_02/fe231c5914c7783f94d682ba79379bac8.pdf, dostęp: 11.12.2016.
- Jak zdalnie zarządzać zawartością SkyDrive*, „Komputer Świat”, 28.11.2012, <http://www.komputerswiat.pl/poradniki/internet/dyski-internetowe/2012/11/jak-zdalnie-zarzadzacz-zawartoscia-skydrive.aspx>, dostęp: 18.12.2016.
- Kotkowski Ł., *5 najgłośniejszych upadków serwisów pirackich*, 24.06.2015, www.spiidersweb.pl/2015/06/piractwo-zamkniete-serwisy.html, dostęp: 8.12.2016.
- Leniek A., *Serwis społecznościowy lub portal społecznościowy*, 17.12.2007, www.i-sloownik.pl/2559,serwis-spolecznościowy-lub-portal-spolecznościowy/, dostęp: 9.12.2016.
- Maj M., *Piraci i płacący klienci to dokładnie te same osoby. Niektóre rządy już to wiedzą*, 22.11.2016, www.di.com.pl/piraci-i-placacy-klienci-to-dokladnie-te-same-osoby-niektore-rzady-juz-to-wiedza-55958, dostęp: 8.12.2016.
- Małecka M., Małecki B., *Analiza rozwoju portali społecznościowych w Internecie*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2008, www.web.gov.pl/g2/big/2009_03/4b73f7a761bf29569a4114ad53b7b8d9.pdf, dostęp: 10.11.2016.
- Michalik Ł., *P2P, P2M, FTP.. Najlepsze sposoby wymiany plików w sieci*, www.gadzetomania.pl/13412,p2p-p2m-ftp-najlepsze-sposoby-wymiany-plikow-wsieci, dostęp: 8.12.2016.
- Michalik Ł., *Sendoid. Nowy serwis do udostępniania dużych plików*, www.gadzetomania.pl/14379,sendoid-nowy-serwis-do-udostepniania-duzych-plikow-test, dostęp: 18.12.2016.

- Mrowiec M., *Portale społecznościowe a piractwo – ETS C-36010 Netlog NV vs SABAM, Wyrok ETS C-36010*, www.prawnikit.com.pl/portale-spolecznosciowe-a-piractwo-wyrok-ets-c-36010-netlog-sabam/, dostęp: 8.12.2016.
- Rabij M., *Pirackie serwisy filmowe, czyli linkujący z wiatrem*, „Newsweek Plus” 2013, nr 41, www.newsweek.pl/pirackie-filmy-kinomaniak-tv-newsweek-pl,artykuly,271902,1.html, dostęp: 25.5.2016.
- Skąd najlepiej legalnie ściągać duże pliki. Przegląd serwisów, „Komputer Świat”, 25.09.2015, www.komputerswiat.pl/artykuly/redakcyjne/2015/09/czy-warto-korzystac-z-serwisow-hostujacych-pliki.aspx, dostęp: 4.08.2016.
- Szaro G., *Pobieraczek.pl przed sądem. Pozew 600 osób, które wcześniej... straszono sądem*, 21.08.2014, www.trojmiasto.wyborcza.pl/trojmiasto/1,35612,16505017,Pobieraczek_pl_przed_sadem_Pozew_600_osob_ktore.html?disableRedirects=true, dostęp: 10.8.2016.
- Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych, Dz.U. z 1994 r. Nr 24, poz. 83.

Netografia

- Dropbox, www.dropbox.com/pl/, dostęp: 18.12.2016.
- eKinoTV, www.ekino.tv/, dostęp: 17.12.2016.
- Internet Relay Chat, www.irc.pl, dostęp: 17.12.2016.
- Rapidu.net, <https://rapidu.net/rules/>, dostęp: 12.12.2016.
- zalukaj.com, <https://zalukaj.com/>, dostęp: 17.12.2016.

File sharing social networks and media piracy

Abstract: Media piracy of (copyrighted) intellectual property is currently an integral part of mass culture. The digitalization of culture increases the role of the Internet as a means of easy access to cultural content. Many file downloading and sharing websites appear, and providing illicit access to that kind of content becomes lucrative business. This practice gives rise to problems with the profitability of film and music production, book publishing, etc., as well as with remuneration of authors. The comprehensive presentation of research results describes the nature of media piracy and operating principles of the most popular file sharing networks, and also analyzes the effectiveness of anti-piracy measures. The final conclusions point out the extent of the piracy phenomenon and the dim prospects of stopping this practice, especially since current legislation interprets it in different ways.

Keywords: file hosting services, media piracy, sharing, social networks